

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ В УКРАЇНІ

О. О. ЧЕРЕДНІЧЕНКО

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України
ya1971@ukr.net

Є. А. ЧАЙКА

студент 2 року магістратури
Національного університету біоресурсів і природокористування України
gehr1255@gmail.com

Анотація. Метою статті є дослідження тенденцій рівня економічної ефективності вітчизняної галузі овочівництва та обґрунтування напрямків її ефективного розвитку. Матеріали та методи дослідження - в ході досліджень використовували абстрактно-логічний метод, методи індукції, дедукції і синтезу, статистико-економічний метод, методи порівняння й табличних моделей. Результати дослідження: проведений аналіз економічних аспектів виробництва овочів в Україні, представлена характеристика сучасного стану овочеві галузі та досліджена її економічна ефективність у сільськогосподарських підприємствах. Виявлене перевищення виробництва овочів майже в 1,5 рази над їхнім споживанням у країні, а попит і пропозиція мають тенденцію до зростання. За зведеними статистичними звітними даними проведений аналіз основних економічних показників виробництва продукції овочівництва загалом і відкритого ґрунту. Встановлено, що суттєвого збільшення виробництва даної продукції не відбулось через незначне підвищення врожайності овочевих культур. Визначено, що на ринку овочів спостерігається більш стрімке зростання їхньої собівартості, а відповідно й витрат, ніж ціни реалізації – на 43 % проти 18,5 %. Звісно це призводить до стрімкого падіння прибутків, майже на 60 % загалом і більше, ніж на 70 % - по овочах відкритого ґрунту. В результаті отримане зниження рівня рентабельності в 3,8 і 5,7 разів відповідно. Елементи наукової новизни: обґрунтовані основні напрямки розвитку вітчизняного ринку овочів із врахуванням потреб раціонального забезпечення населення в сучасних умовах і підвищення експортного потенціалу галузі. Практична значущість: відмічена необхідність постійного вдосконалення діяльності вітчизняних підприємств і підвищення рівня рентабельності продажу овочевих культур внаслідок посилення конкуренції через зацікавленість з боку зовнішніх товаровиробників.

Ключові слова: овочівництво; виробництво; споживання; економічна ефективність; ціна реалізації; рівень рентабельності.

Актуальність.

Овочі належать до важливих і незамінних продуктів здорового харчування, які є також необхідними та потрібними людині, маючи великий спектр харчових, смакових, лікувальних і дієтичних властивостей. Завдяки своїм властивостям овочеві культури відіграють значну роль у продовольчій безпеці країни, а галузь овочівництва є традиційною в аграрному виробництві України. Її розвиток залежить від ґрунтово-кліматичних умов, необхідних для вирощування; вікових традицій і досвіду населення, яке займається даною діяльністю; значних внутрішніх потреб у овочах, які споживають у свіжому вигляді та в продуктах промислової переробки.

Овочівництво є важливою, розвинутою, ефективною високоприбутковою та конкурентоспроможною галуззю вітчизняного сільськогосподарського виробництва, яка останніми роками була однією з лідерів у збільшенні експорту. Окрім того, овочі є цінною сировиною для підприємств харчової і консервної промисловості, а на основі їхнього вирощування й переробки формуються агропромислові підприємства та об'єднання. Але значну частку в загальному виробництві овочів займає їхнє вирощування в особистих господарствах населення. Також глобалізаційні зміни в економіці загострюють питання розвитку деяких галузей сільського господарства, які здатні забезпечувати світову продовольчу безпеку, а Україна входить до першої 20-ки лідерів за валовим виробництвом продукції овочівництва.

В 2022 році за інформацією проекту “Сади Перемоги” в Україні може проявитися дефіцит овочів, що нега-

тивно відобразиться на ефективності діяльності підприємств у аграрному та переробному секторах економіки, а також на здоров'ї населення. Загострення продовольчої проблеми посилюється через військову агресію росії, обмеження можливостей щодо надання державою економічної допомоги товаровиробникам і зменшення обсягів виробництва овочів внаслідок скорочення та/або втрат посівних площ у зоні бойових дій і на окупованих територіях.

Здоров'я нації вважається важливим інтегральним показником, який характеризує цивілізованість країни та її соціально-економічний розвиток. Тому, забезпечення й гарантування безпечного та повноцінного харчування населення є одним із найважливіших стратегічних завдань політики держави. Відповідно, стан і рівень розвитку вітчизняної галузі овочівництва впливає на вирішення як економічних, так і соціальних питань країни. Забезпечення належного рівня прогресивного розвитку залежить від ефективності використання всіх можливостей наявних потужностей сільськогосподарського та промислового виробництва. Крім того, підвищення економічної ефективності діяльності суб'єктів даної галузі призведе до зростання зайнятості населення, кращого розвитку сільських територій, забезпечення власної та світової продовольчої безпеки.

Дослідження перспективних напрямів розвитку виробництва продукції галузі овочівництва, економічної ефективності її функціонування, забезпечення збалансованого рівня харчування населення, формування продовольчого ринку формує актуальність і важливість даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Найбільш актуальною глобальною проблемою, з якою сьогодні стикнулося цивілізоване суспільство на тлі варварської військової російської агресії, є забезпечення людства продовольством. І, як виявилось, в вирішенні цієї проблеми Україна відіграє важливу роль, зокрема в насиченні ринку овочевою продукцією належної якості, широкого асортименту й у достатніх кількостях. Науково-виробничий потенціал країни в зазначеному аспекті досить значний, фахівці продовольчого ринку оцінюють обсяг овочевого сегменту на рівні з зерновим [1].

Висвітленням проблем розвитку галузі овочівництва та розробленням теоретичних і практичних аспектів підвищення ефективності функціонування ринку овочевої продукції присвячені публікації багатьох дослідників.

Л.М. Галат акцентує увагу на складності та сегментованості ринку овочів через їхню різноманітність, особливості вирощування, територіальне розміщення виробництва, способи використання, зберігання та переробки [2]. Р.В. Логоша зосереджується на можливості збалансування виробництва та споживання продукції овочівництва на основі організаційного розвитку її ринку [3]. Б.В. Духницький, О.В. Новічков і В.М. Полупан [4], О.В. Захарчук [5], О.І. Севідова та Л.О. Лещенко [6] обґрунтовували важливість розвитку аграрно-продовольчого виробництва та забезпечення науково-обґрунтованого рівня споживання овочів. Л.Б. Єльцова та С.Т. Омельчук [7], С.А. Сегеда [8] розглянули проблеми ви-

робництва та раціонального споживання продукції овочівництва.

Світові тенденції щодо забезпечення попиту на продукти харчування вивчали М. Porkka та ін. [9]. Увагу багатьох науковців привертала фактори впливу на споживання основних продуктів харчування. М. Long, К. Marple та Т. Andreyeva вивчали вплив цін [10], J. Kinsey - доходів [11].

Вивченням сучасного стану ринку вітчизняних овочів і перспектив органічного овочівництва займалися В.М. Чернецький і П.А. Швидкий [12], О.В. Ульяновченко, Д.В. Шиян і Ю.С. Герасименко [13], П.О. Сухий і А.Г. Тюфтії [14] та інші.

Ефективність функціонування овочевої галузі досліджували Є.О. Фірсов [15], Л.О. Бойко [16], П.Т. Саблук [17] та інші.

Враховуючи особливу роль овочівництва, як складової формування продовольчої безпеки, вивчення проблем галузі та питань економічної ефективності при виробництві овочів не можна вважати закінченим. Особливої уваги та подальшого дослідження заслуговує розгляд можливостей ефективного розвитку овочівництва в сучасних умовах господарювання.

Мета статті: виявлення та аналіз тенденцій розвитку й рівня економічної ефективності сучасного овочівництва, обґрунтування напрямків ефективного розвитку галузі овочівництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Теоретичною основою дослідження слугували наукові праці іноземних і вітчизняних учених. Як базу щодо інформації для аналізу та розрахун-

ків використовували офіційні данні Міністерства аграрної політики та продовольства України та Державної служби статистики України.

Методологічною основою досліджень слугували наступні методи: абстрактно-логічний – для систематизації необхідного теоретичного матеріалу; індукційно-дедукційний – для визначення узагальнених принципів внаслідок аналізу наявних фактів; синтезу – для групування елементів досліджуваної системи; статистико-економічний – для розрахунків економічних показників; порівняння – для оцінювання результатів дослідження; табличних моделей – для відображення інформації.

Результати та їх обговорення.

Досвід людства доводить, що овочі та баштанні продовольчі культури є важливим продуктом для збалансованого харчування та нормальної життєдіяльності людини. В піраміді раціонального харчування до першого основоутворюючого шару відносять продукти з цільного зерна, крупи та макаронні вироби, а до другого – фрукти та овочі. Фахівці стверджують, що саме ці продукти з нижніх шарів піраміди є необхідними в раціоні щодня, оскільки їхнє вживання зумовлює забезпеченість енергією людського організму більш, ніж наполовину. За затвердженими Міністерством охорони здоров'я України "Рекомендаціями щодо здорового харчування дорослих" щодобовий рівень споживання овочів повинен бути не менше 300 грам [18]. Вони не є висококалорійними, але насичені харчовими волокнами, вітамінами, мікроелементами, антиоксидантами, вуглеводами та біофлавоноїдами.

Цінність овочів підсилюється їхньою придатністю для різної технічної переробки, що дозволяє подовжити зберігання та спростити перевезення. Крім того, науково підтверджений тісний зв'язок рівня споживання основних продуктів харчування, зокрема овочів, соціально-демографічних індикаторів людського розвитку [19] і стану здоров'я населення країни [20].

Отже, достатня наявність овочевої продукції в раціоні населення є важливим і актуальним питанням сьогодення, а її виробництво можна віднести до стратегічних напрямів розвитку аграрної сфери, що гарантує не тільки продовольчу безпеку держави, а й задоволення сировинні потреби харчової промисловості, яка виготовляє експортно-орієнтовану продукцію з високою доданою вартістю.

До початку війни розвиток овочівництва впродовж декількох років характеризувався порівняно стійкими посівними площами та обсягами виробництва продукції. За даними Мінагрополітики в 2021 році найбільший обсяг овочів виростили фермери Херсонщини. Переважно в Україні вирощують овочі в відкритому ґрунті, серед виробників домінують фермерські господарства, на які припадає понад 86 %. Сучасний стан галузі, як і інших, значно погіршився [21]. Аграрії вимушено скорочують посівні площі, а доставка важливих для овочівництва ресурсів стала проблематичною. Це стосується насіннєвого матеріалу, різних засобів виробництва, зокрема, обладнання для парників і теплиць тощо, а також готових овочів. Порушення в логістиці постачання обмежує вільний доступ населення до продукції. Складність умов для повноцінної діяльності виробників на окупованих

територіях і територіях звільнених, але не розмінованих, також погіршує ситуацію. Руйнування, пограбування та вивезення зі складів продукції і сільськогосподарської техніки стало вже стратегією окупантів. Небезпека можливого дефіциту овочів, навіть не зважаючи на запровадження обмежень експорту соціально важливої продукції, існує. Тому, проблеми в овочівництві потребують заходів для їхнього вирішення.

Основоположною характеристикою стану виробництва й використання овочевої продукції вважається баланс споживання з відображенням її руху та руху продуктів її переробки (табл. 1).

За розглянутий період максимальний валовий збір овочевої продукції отриманий у 2019 р. За наведеними даними на вітчизняному ринку спостерігається неефективне формування попиту, пропозиції і розподілу продукції овочівництва. Аналізуючи баланс попиту та пропозиції визначено, що ємність внутрішнього ринку за 2015 - 2020 рр. зросла на 3,6 %. Проте не відбулося збільшення фонду спо-

живання, а навпаки – він зменшується на 0,6 %.

Безпосередньо споживання населенням овочів і баштанних продуктів культур, тобто за прямим призначенням, постійно зростає. В 2020 р. на 1 особу було спожито 164 кг даної продукції, що більше на 2 %, ніж у 2015 р., і повністю відповідає фізіологічним нормам (161 кг) [23]. Найбільше споживання овочевої продукції спостерігалось в Кіровоградській області - до 186,6 кг на 1 особу, а найменше в Луганській області – всього 106,5 кг на 1 особу. Також недостатнє споживання овочів за досліджуваний період відмічалось в Донецькій, Івано-Франківській і Рівненській областях.

Зростання загального споживання овочевої продукції, хоч і незначне, свідчить про ознаки стабілізації внутрішнього виробництва. Причому, якщо в 2015 р. на 1 людину було вироблено 228,5 кг овоче-баштанної продукції, а фактично було спожито тільки 160,8 кг на 1 особу, то в 2020 р. при виробництві 243 кг даної продукції на 1 людину, спожито лише 164 кг. Тобто, більше 30 % товарної про-

1. Баланс овочів і баштанних продуктів культур, тис. т

Показники	2015 р.	2017 р.	2019 р.	2020 р.	2020 р. у % до 2015 р.
Виробництво	9792	9721	10244	10148	103,6
Імпорт	95	129	313	292	307,4
Експорт	212	434	284	297	140,1
Фонд споживання, всього	6890	6783	6924	6846	99,4
на 1 особу, кг	160,8	159,7	164,7	164,0	102,0
на 1 особу в Кіровоградській області, кг	174,5	172,5	184,6	186,6	106,9
на 1 особу в Луганській області, кг	114,7	119,3	117,6	106,5	92,9
Частка фонду споживання в виробництві, %	70,4	69,8	67,6	67,5	x
% експорту до імпорту	223,2	336,4	90,7	101,7	x
% імпорту до фонду споживання	1,4	1,9	4,5	4,3	x
% експорту до фонду споживання	3,1	6,4	4,1	4,3	x

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [22].

дукції витрачається на корм, посадку та експорт. Позитивом від експортних операцій звичайно є зростання обсягів надходжень валютних коштів. За 2015 - 2020 рр. реалізація овочів і баштанних продуктових культур на зовнішньому ринку зросла 1,4 рази.

Одним із основоположних елементів, які формують сукупний обсяг пропозиції певної продукції є її імпорт. За досліджуваний період обсяг імпорту овоче-баштанних продуктових культур зріс більше, ніж у 3 рази. Задля визначення міри ризиків імпорту, застосовують відносні показники експорту щодо імпорту та імпорту щодо фонду споживання. Відношення експорту овоче-баштанної продукції до її імпорту зменшилося більше, ніж удвічі, що вказує на зростання імпортозалежності даної групи продуктів і послаблення позицій по їхньому експорту. Відповідно, щодо фонду споживання частка експорту зросла на 1,2 відсоткових пункти, а частка імпорту - на 2,9.

Результати аналізу структури виробництва овочів вітчизняними ви-

робниками показують її високу диверсифікованість. Проте основу все ж таки складають продукти борщового набору, що підкріплюється традиційними вподобаннями українців. Намагаючись задовольнити зростаючі потреби споживачів, останнім часом агровиробники поряд із звичними овочевими культурами почали вирощувати умовно екзотичні їхні види, зокрема артишок, спаржу, батат, селеру тощо. Розширення асортименту та покращення якості виготовленої продукції сприяє підвищенню прибутковості та посиленню позицій підприємств на ринку.

Сучасним важливим і актуальним є питання ефективності виробництва овочів, оскільки саме це дозволяє сформувати раціональний і збалансований раціон харчування та забезпечити споживачів цінними й необхідними вітамінами, фітонцидами та амінокислотами. Результати дослідження динаміки ефективності діяльності вітчизняних підприємств у галузі овочівництва представлені в таблиці 2.

2. Ефективність виробництва овочів сільськогосподарськими підприємствами в Україні

Показники	2015 р.		2020 р.		2020 р. у % до 2015 р.	
	Всього	в т.ч. відкритого ґрунту	Всього	в т.ч. відкритого ґрунту	Всього	в т.ч. відкритого ґрунту
Урожайність, ц/га	206,1	195,6	207,4	199,1	100,6	101,8
Кількість реалізованої продукції, тис. т	956,4	859,6	1054,9	905,8	110,3	105,4
Повна собівартість продукції, млн грн	2348,9	1277,3	3705,9	2108,5	157,8	165,1
Виручка, млн грн	3063,4	1884,2	4002,3	2283,5	130,7	121,2
Прибуток, млн грн	714,5	606,9	296,4	175,0	41,5	28,8
Повна собівартість 1 ц, грн	245,6	148,6	351,3	232,8	143,0	156,7
Ціна реалізації 1 ц, грн	320,3	219,2	379,4	252,1	118,5	115,0
Рівень рентабельності, %	30,4	47,5	8,0	8,3	x	x

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [22].

Протягом 2015 – 2020 рр. спостерігається незначне збільшення обсягів реалізації овочевої продукції сільськогосподарськими підприємствами - на 5,4 % овочів відкритого ґрунту й на 10,3 % загалом. На таке несуттєве збільшення обсягів виробництва та реалізації даної продукції вплинуло незначне зростання врожайності овочевих культур. Однак повна собівартість овочевої продукції, а відповідно й виробничі витрати, зросли на 57,8 – 65,1 %. Зокрема, матеріальні витрати становлять 77 % від загальних, з яких припадає на насіння приблизно 70 %, а на оплату праці - майже 13 %. Окрім того, овочівництво є дуже трудомісткою галуззю, де в загальній структурі собівартості овочів відкритого ґрунту частка витрат праці становить понад 30 %.

Основною метою виробників завжди є рентабельний збут продукції. В результаті дослідження виявлено, що узагальнюючі показники діяльності сільськогосподарських підприємств вказують на відшкодовування витрат цінами реалізації овочів, проте не сприяють можливості формування відповідного рівня прибутковості для розвитку. В підсумку це призводить до ускладнення цінової ситуації на овочевому ринку, зумовлює стрімке зростання цін у неврожайні роки та невиправдане їхнє зниження при насиченні цього ринку [24].

Оскільки загалом на ринку овочевої продукції спостерігається зростання собівартості більш швидкими темпами порівняно з ціною реалізації – на 43 % проти 18,5 %, це призводить до стрімкого падіння прибутків. В цілому по овочівництву спостерігається зменшення прибутків майже на 60 %, а по овочах відкритого ґрунту – більше, ніж на 70 %. Така

тенденція спричинила спад рівня рентабельності відповідно в 3,8 та 5,7 разів.

Умови конкуренції в овочівництві потребують постійного вдосконалення виробничої діяльності задіяних підприємств і підвищення рентабельності продажу овочевих культур, яка розкриває ступінь їхньої цінової конкурентоспроможності та підсилює економічне обґрунтування пропозицій щодо удосконалення структури овочівництва з метою підвищення економічної ефективності досліджуваної галузі.

Перед вітчизняними виробниками стоїть завдання збільшення експорту овочів і продукції з них. Науково-технічний прогрес, розвиток новітніх технологій і зростання попиту на органічну продукцію є рушійними факторами розширення виробництва та експортних відносин. Проте, часто в торговельній мережі асортимент овочевої продукції представлений великою кількістю товарів, завезених з інших країн, а не вирощеними в Україні. Тому, внутрішньоринкова конкуренція посилюється через вплив іноземних постачальників, а не власних виробників овочів. Однак, зростаючий попит саме на українську продукцію створює додаткові можливості.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Здоровий раціон людини обов'язково містить різні овочі, оскільки вони є джерелом багатьох поживних речовин і невеликої кількості калорій. Фахівцями здорового харчування доведено, чим більше людина споживає овочів, тим менше вона схильна до хронічних захворювань. А в період пандемії COVID-19 звертали увагу на

споживання ще більшої кількості овочевих страв.

Вітчизняне овочівництво є традиційно зорієнтованою галуззю на забезпечення внутрішнього ринку та менш залежною, ніж інші, від зовнішньої кон'юнктури й цінової волативності. Відповідно, ефективний розвиток виробництва овочів в Україні є економічно та соціально значимим.

Функціонування структурних формувань овочевої галузі в сучасних умовах ускладнюється економічною нестабільністю, руйнуванням логістичних ланцюгів з постачальниками енергоресурсів, добрив, хімікатів, необхідної техніки тощо. На сьогодні кризові явища посилюються також у фінансовій і інвестиційній системах.

Суб'єктам господарювання в галузі овочівництва необхідно проводити маркетингові дослідження ринку й розробляти ефективну стратегію виробництва та реалізації продукції, враховуючи всі чинники сьогодення.

Внаслідок агресії росії прогнозується недоотримання 46 % урожаю цибулі, до 36 % - картоплі та стільки ж буряку, 32 % - капусти. Іноземні асоціації виробників овочів уже висловили готовність допомогти українським аграріям отримати цьогорічний урожай і підтримують їхні зусилля в урізноманітненні асортименту вирощуваної продукції. Так, в якості гуманітарної допомоги міжнародні організації надаватимуть насіння основних овочевих культур. Держава також заохочує підтримати ініціативу "Сади перемоги", яка вже була апробована й мала значний економічний і соціальний ефекти в часи Другої світової війни. Адже при неможливості забезпечення внутрішнього попиту самостійно, все необхідне постачається ззовні. Але, при позитивних для

споживачів збільшенні імпорту й зниженні цін ризику вітчизняних виробників збільшуються.

За досвідом попередніх років можна стверджувати, що український ринок овочів є високопотенціальним для розвитку, а підприємства овочевої галузі можуть досягати високих прибутків, працюючи як на внутрішній, так і зовнішній ринки. Одним з перспективних кроків, який може сприяти мінімізації ризиків навіть попри війну, є вирощування так званих екзотичних для нашої країни овочів.

Для ефективного функціонування овочевого ринку та одержання достатніх прибутків виробниками важливо приділяти увагу розширенню асортиментного складу, покращенню якості та підвищенню цінової конкурентоспроможності власної продукції, удосконаленню організації процесів ефективного зберігання та перевезення, виробництву продукції з високим попитом, реалізації її за прийнятними та вигідними цінами.

Список використаних джерел

1. Ukraine 2017 ANNUAL REPORT URL: https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1863/2017_report_eng_0.pdf
2. Галат Л.М. Особливості ринку свіжих овочів в Україні. Агросвіт. 2019. № 11. С. 35-44.
3. Логоша Р.В., Мороз І.О., Кричковський В.Ю. Потенціал і проблеми розвитку вітчизняного ринку органічного овочівництва. Бізнес інформ. 2019. №1. С. 215-220.
4. Духницький Б.В., Новічков О.В., Полупан В.М. Ринок овочевих культур в Україні. Економіка АПК. 2017. № 10. С. 56-60.
5. Захарчук О.В. Світовий ринок овочів та місце України. Агросвіт. 2018. № 3. С. 3-7.
6. Севідова І.О., Лещенко Л.О. Стан, проблеми та перспективи розвитку овочівництва в Україні. Інвестиції: практика та досвід.

2017. № 12. С. 28-33.
7. Ельцова Л.Б., Омельчук С.Т. Оцінка середньодобового споживання овочів та фруктів у раціоні студентської молоді. Єдине здоров'я та проблеми харчування України. 2018. № 2 (49). С. 46-54
 8. Сегеда С.А. Тенденції та структура імпорту аграрно-продовольчої продукції. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія Економічні науки. 2019. Вип. 4. С. 172-190.
 9. Porkka, M., Guillaume, J. H. A., Siebert, S., Schaphoff, S., & Kumm, M. (2017). The use of food imports to overcome local limits to growth. *Earth's Future*. 5. 393-407.
 10. Long, M. W., Marple, K., & Andreyeva, T. (2021). Universal Free Meals Associated with Lower Meal Costs While Maintaining Nutritional Quality. *Nutrients*, 13(2).
 11. Kinsey, J.D., & Smallwood, D.M. (2019). Domestic food aid programs. *Food, agriculture, and rural policy into the twenty-first century: issues and trade-offs*. 135-152.
 12. Чернецький, В.М., & Швидкий, П.А. Овочівництво України: стан, проблеми, перспективи розвитку. Рекомендовано до друку Науково-технічною радою Дослідної станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН, протокол № 2 від 07 березня 2018 р. Відповідальний за випуск: мол. наук. співроб. Позняк ОВ. 168.
 13. Ульянченко, О.В., Шиян, Д.В., & Герасименко, Ю.С. Прогнозування світових тенденцій розвитку ринку органічної продукції. 2020
 14. Сухий, П.О., & Тюфтії, А.Г. Основні етапи та проблеми розвитку органічного виробництва світу. 2021
 15. Фірсов, Є.О. Методологічні аспекти становлення виробничих відносин в ринковій економіці. Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права в Україні та світі, 8. 2019
 16. Boiko V., Kwilinski A., Misiuk M., & Boiko L. (2019). Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland. *Economic Annals-XXI*. 175(1-2). P. 68-72.
 17. Саблук, П.Т., Гуткевич, С.О., Шевчук, В.Я. та ін. (2020). Ефективність: галузевий підхід: монографія.
 18. Рекомендацій щодо здорового харчування дорослих. Наказ Міністерства охорони здоров'я України. URL: [http:// moz.gov.ua](http://moz.gov.ua) (дата звернення: 20.09.2022).
 19. Чередніченко, О.О. (2020). Економічні аспекти розвитку плодоовочеконсервної промисловості України. Конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ (посвідчення № 645 від 21.10. 2020р.), 245.
 20. Cherednichenko, O., Bal-Prylypko, L. (2020). Rationale and economic feasibility of improving the technology of long-term storage of meat products. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 548(2). 022053
 21. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення: 15.09.2022).
 22. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: [http:// www.ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/) (дата звернення: 17.09.2022).
 23. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України. URL: [http://uga-port.org.ua/sites/default/ files/ zb_spog_2018.pdf](http://uga-port.org.ua/sites/default/files/zb_spog_2018.pdf)
 24. Логоша Р.В. Стан та перспективи діяльності овочепереробних підприємств в Україні економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 3. С. 64-77
-

References

1. Ukraine 2017 ANNUAL REPORT URL: https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1863/2017_report_eng_0.pdf
2. Halat, L.M. (2019). Peculiarities of market of fresh vegetables in Ukraine. *Agrosvit*, vol. 11. p. 35-44.
3. Lohosha, R.V., Moroz, I.O., and Krychkovskiy,

- V.Iu. (2019). The Potential and Problems of Development of the National market of Organic Vegetable Growing. *Business Inform.* vol. 1. p. 215-220.
4. Dukhnytskyi, B.V., Novichkov, O.V., & Polupan, V.M. (2017). Vegetable market in Ukraine. *Ekonomika APK.* vol. 10. p. 56-60.
 5. Zakharchuk, O.V. (2018). World vegetable market and Ukraine. *Agrosvit.* vol. 3. p. 3-7.
 6. Sievidova, I.O., Leshchenko L.O. (2017). Status, problems and prospects of development of vegetable growing in Ukraine. *Investments: practice and experience*, vol. 12. p. 28-33.
 7. Ieltsova, L.B. and Omelchuk, S.T. (2018). Evaluation of daily fruit and vegetable consumption by students' youth. One health and nutrition problems of Ukraine. vol. 2 (49). p. 46-54.
 8. Seheda, S.A. (2019). Trends and structure of agricultural products import. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University.* vol. 4. p. 177-190.
 9. Porkka, M., Guillaume, J. H. A., Siebert, S., Schaphoff, S., & Kumm, M. (2017). The use of food imports to overcome local limits to growth. *Earth's Future.* 5. 393-407.
 10. Long, M. W., Marple, K., & Andreyeva, T. (2021). Universal Free Meals Associated with Lower Meal Costs While Maintaining Nutritional Quality. *Nutrients.* 13(2).
 11. Kinsey, J.D., & Smallwood, D.M. (2019). Domestic food aid programs. *Food, agriculture, and rural policy into the twenty-first century: issues and trade-offs.* 135-152.
 12. Chernetsky, V.M., Shvydky, P.A. (2018). Vegetable production of Ukraine: state, problems, prospects for development. Recommended for publication by the Scientific and Technical Council of the Research Station "Mayak" of the Institute of Vegetable and Melon Growing of the National Academy of Sciences, protocol No. 2. 168.
 13. Ulyanchenko, O.V., Shiyan, D.V., & Gerashimenko, Yu.S. (2020). Forecasting global trends in the development of the organic products market.
 14. Sukhii, P.O., & Tyuftiy, A.H. (2021). The main stages and problems of the development of organic production in the world.
 15. Firsov, E.O. (2019). Methodological aspects of the formation of industrial relations in the market economy. *Current issues of economics, accounting, finance and law in Ukraine and the world*, 8.
 16. Boiko V., Kwilinski A., Misiuk M., & Boiko L. (2019). Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland. *Economic Annals-XXI.* 175(1-2). P. 68-72.
 17. Sabluk, P.T., Gutkevich, S.O., Shevchuk, VYa. et al. (2020). Efficiency: an industry approach: a monograph.
 18. Recommendations for a healthy diet for adults. Order of the Ministry of Health of Ukraine. URL: [http:// moz.gov.ua](http://moz.gov.ua) (date of application: 20.09.2022).
 19. Cherednichenko, O.O. (2020). Economic aspects of development of fruit and vegetable canning industry of Ukraine. The conference is registered in UkrINTEI (certificate No. 645 dated October 21, 2020). 245.
 20. Cherednichenko, O., Bal-Prylypko, L. (2020). Rationale and economic feasibility of improving the technology of long-term storage of meat products. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science.* 548(2). 022053
 21. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. URL: <https://minagro.gov.ua> (date of application: 15.09.2022).
 22. Statistical information of the State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (date of application: 17.09.2022).
 23. Balances and consumption of basic food products by the population of Ukraine. URL: http://uga-port.org.ua/sites/default/files/zb_spog_2018.pdf
 24. Lohosha R.V. (2017). Status and prospects of vegetable processing enterprises in Ukraine economy. *Finances. Management: topical issues of science and practice.* 3. P. 64-77

Cherednichenko O., Chaika Y. (2022).

ECONOMIC ASPECTS OF VEGETABLE PRODUCTION IN UKRAINE

BIOECONOMY AND AGRARIAN BUSINESS, 14(3): 87-97.

[https://doi.org/10.31548/economics13\(3\).2022.74-83](https://doi.org/10.31548/economics13(3).2022.74-83)

Abstract. *The purpose of the article is research and analysis of development trends and the current level of economic efficiency of vegetable production, substantiation of directions for effective development of the vegetable growing industry. Research materials and methods - the abstract-logical method, methods of induction, deduction and synthesis, statistical-economic method, methods of comparison and tabular models were used during the research. Research results: an analysis of the economic aspects of vegetable production in Ukraine was carried out, a description of the current state of the vegetable industry was presented, and its economic efficiency in agricultural enterprises was investigated. It was found that the production of vegetables exceeded their consumption in the country by almost 1.5 times, and the demand and supply have an upward trend. An analysis of the main economic indicators of the production of vegetable growing products in general and open soil was carried out according to the consolidated statistical reporting data. It was established that a significant increase in the production of these products did not occur due to a slight increase in the yield of vegetable crops. It was determined that on the market of vegetables there is a faster growth of their cost price and, accordingly, costs than sales prices - by 43% versus 18.5%. Of course, this leads to a sharp drop in profits, by almost 60% in general and more than 70% - for open ground vegetables. As a result, the level of profitability fell by 3.8 and 5.7 times. Elements of scientific novelty: substantiated main directions of development of the domestic market of vegetables, taking into account the needs of rational support of the population in modern conditions and increasing the export potential of the industry. Practical significance: it is noted that competition requires constant improvement of the activities of enterprises and increase in the profitability of the sale of vegetable crops. The results of the research can be used in the formation of programs for the development of the vegetable growing industry.*

Keywords: *vegetable growing; production; consumption; economic efficiency; sale price; profitability level.*
